

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

สุภายิตนะ สุภายิตบอว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ถ้าในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แสดงว่าที่อุดมสมบูรณ์มาก ความอุดมสมบูรณ์ เห็นไหม เวลาพืชน้ำอยู่ในน้ำ พืชน้ำจะมีความอุดมสมบูรณ์ของเขา ในที่ลุ่มที่พืชขึ้นได้ เห็นไหม ในที่ก้นดง พื้นที่ก้นดง พวกเต็ง พวกรัง นี้ชอบขึ้นในที่ก้นดง ไม้มันจะแกร่งของมันมาก ฉะนั้น ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เพราะสภาพแวดล้อมมันสมบูรณ์ สภาพแวดล้อมยังดีงามอยู่

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่พืชน้ำ พืชต่างๆ มันจะขึ้นของมัน มันต้องปรับตัวของมันตามชนิดของพืชนั้น พืชนั้นชอบในที่ลุ่ม เขาจะเจริญเติบโตของเขาดี ถ้าที่ก้นดง พืชที่เขามีความแข็งแรงของเขา เขาจะขึ้นที่ก้นดงนั้นได้ นั่นสภาวะความสมดุลของธรรมชาติ ถ้าธรรมชาติความสมดุลอย่างนั้น เห็นไหม ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เราเกิดในสภาพสมดุลอย่างนั้น แต่ด้วยต้นหาความทะยานอยากของคน เวลาคน นี้คนเอาแต่ผลประโยชน์ จนสุดท้ายแล้วทุกอย่างเราต้องพัฒนา เราพัฒนาขึ้นมาจนทำเป็นพืชเชิงเดี่ยว พืชเชิงเดี่ยวจะเอาแต่ปริมาณของมัน

เอาปริมาณของมัน เห็นไหม มันทำลายสภาวะแวดล้อมไปพร้อมกัน ทำลายสภาวะแวดล้อมไปพร้อมกัน แต่ด้วยเทคโนโลยีของตัวเองที่ตัวเองจะเอาชนะธรรมชาติไป สิ่งที่เขาชนะธรรมชาติจะเอาแต่ผลประโยชน์ของตัวเอง เห็นไหม ต้นหาความทะยานอยาก แต่ถ้ามันเป็นสังฆธรรมเห็นไหม สังฆธรรม ในเมื่อความสมดุลของมัน ธรรมะเป็นธรรมชาติ ความสมดุลของเขา ฤดูกาลของเขา ความสมดุลของเขา แต่ในเมื่อมันมีความเปลี่ยนแปลงของมันไป ฤดูกาลมันก็เปลี่ยนแปลงของมันไป ความเปลี่ยนแปลงของมันไปเพราะอะไร? ฤดูกาลเปลี่ยนแปลงเพราะมนุษย์ทำขึ้นมา

ถ้ามนุษย์ทำขึ้นมา มนุษย์เกิดมาจากไหน? มนุษย์เกิดจากความรูสึกนึกคิด ความรูสึกนึกคิดนี้เกิดต้นหาความทะยานอยากก็แสวงหาแต่ผลประโยชน์ของตัวเอง แต่มนุษย์ที่มีใจเป็นธรรมๆ

เขารักษาสภาวะแวดล้อมของเขา พยายามรักษาสภาวะแวดล้อมของเขา นี่พูดถึงเรื่องโลกนะ เรื่องธรรมก็เหมือนกัน ศีกษาธรรมๆ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศีกษาธรรมมา ศีกษามาด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ศีกษามาด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยาก เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาก็ต้องการธรรมะ ต้องการธรรมะ แต่กิเลสตัดหาความทะยานอยากมันพยายามจะหยิบฉวยเอาใจ หยิบฉวยขึ้นมาถึงนั้นมันไม่เป็นประโยชน์กับใจตามความเป็นจริง

นี่ธรรมะเป็นธรรมชาติ เพราะความสมคูลมันไม่มี ถ้าความสมคูล นี่อัตตกิลมณานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค เห็นไหม มัชฌิมาปฏิปทา มัชฌิมาปฏิปทาของใคร? ถ้ามัชฌิมาปฏิปทาของกิเลส นี่เวลาเขาทำลายสภาวะแวดล้อมเขาบอกว่าเพื่อปากเพื่อท้อง คนต้องมีอาชีพ นี่มันมีข้ออ้างไปทั้งนั้นแหละ นี่ก็เหมือนกัน เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาในใจของเรา เราก็พยายามว่าสิ่งนั้นเป็นมัชฌิมาปฏิปทาของกิเลสไง กิเลสมันคิดของมันเอง ทำของมันเอง ตามธรรมชาติของมันเอง นี่เราว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ เราคิดเอง เราตีความหมายกันไปเอง

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมขึ้นมาเนะ นี่เผยแผ่ธรรมไปที่ไหน? เผยแผ่ธรรมไปที่มนุษย์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรื้อสัตว์ชนสัตว์ เล็งญาณก่อนนะว่าควรจะไปหาใครได้ ถ้าหาใครได้ จิตใจของเขาที่มีสภาวะที่เขาจะรับสัจธรรมอันนั้นได้ เล็งไปที่อุทกดาบส อาฬารดาบส อาจารย์ของตัว เพราะว่าเคยไปศึกษากับเขา เขาได้มานสมาบัติเห็นไหม นี่เขาก็ตายไปเสียแล้ว เล็งไปที่ปัญจวัคคีย์ ปัญจวัคคีย์เพราะว่าเคยอุปฐากกันมา ๖ ปี นี่ธรรมชาติๆ มันต้องมีสภาวะหัวใจที่ยอมรับสิ่งนั้นได้ ไม่ใช่ธรรมชาติเหวี่ยงออกไปใครก็รับได้ๆ ธรรมะนี้สาตกออกไปเลยใครก็รับได้ ใครก็รับได้ แล้วมันเป็นจริงไหมละ? มันไม่เป็นจริงเพราะอะไรละ? เพราะวุฒิภาวะของใจมันไม่มีพื้นฐาน

ถ้าพื้นฐานมันรับสิ่งนั้นไม่ได้ คุณให้ทำเสียสละทำบุญกุศลมันก็ว่าสิ่งนั้นทำไมเราต้องทำบุญกุศล ทำไมต้องเสียสละ ก็เสียสละเพื่อหัวใจของตัวเองนั่นไง พ่อแม่อยากให้ลูกเป็นคนดี พ่อแม่สั่งสอนให้ลูกอย่าเอาไรดเอาเปรียบเพื่อน นี่เราควรที่จะเสียสละเพื่อเพื่อนเพื่อฝูงของเรา เขาจะได้มีบารมีของเขา มีพ่อแม่คนไหนบอกให้ลูกไปหยิบฉวยเอาของคนอื่นมา ไม่มีหรอก มีแต่พ่อแม่คนไหนบอกว่าลูกนี้ให้อ่าเอาเปรียบเขาเนะ มีอะไรเราเจ้อจันกันได้เราก็เจ้อจันกันนะ เราต้องเห็นอกเห็นใจกัน เห็นไหม นี่พ่อแม่สอนอย่างนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้สละทานก่อน สละทานก่อน ทาน ศีล ภาวนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโพธิสัตว์มา นี้ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย เวลาเป็นพระโพธิสัตว์เสียสละทานมาทุกอย่าง เสียสละมาเพื่ออะไร? เพื่อหัวใจนี้ พัฒนาขึ้นมา ถ้าหัวใจพัฒนาขึ้นมา ถ้าจิตใจเราเป็นธรรม จิตใจเราเป็นธรรมเราก็เอื้อเพื่อแผ่ไป ถ้าจิตใจของเรามันมีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก มันเสียสละไม่ได้ก็ทำให้ผู้ทรงศีล เวลาพระนี่ พระผู้ทรงศีล พระไม่มีอาชีพ อาชีพคือภิกขาจาร เลี้ยงชีพด้วยปณิธาน เลี้ยงชีพด้วยปณิธาน

พระนี่เป็นศากยบุตรพุทธชินนรต เป็นผู้ที่ป็นนักรบจะรบกับกิเลส พยายามค้นคว้างาน ในใจของพระองค์นั้น ถ้าพระองค์นั้นพิจารณาจนเกิดมรรคญาณในหัวใจขึ้นมา มรรคญาณอัน นั้น คุณิเวลาพระเจ้าพิมพิสารบอกกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตอนที่ออกบวช เวลาจะ มานี่ข่าว่าโคณฑาปฏิวัติมา พระเจ้าพิมพิสารให้กองทัพครึ่งหนึ่งเลยให้ไปเอาคืน ไม่ใช่ ไม่ใช่ เต็มใจ เต็มใจพร้อมเสียสละออกมาเพื่อจะค้นหาโมกขธรรม

ฉะนั้น เวลาถ้าค้นหาโมกขธรรมนี้สัญญากันไว้ ถ้าเจ้าชายสิทธัตถะออกไปค้นหาได้ โมกขธรรมจริงแล้วกลับมาให้สอนด้วย เห็นไหม นี่พระเจ้าพิมพิสารขอสัญญากันไว้เลย ถ้ารู้ ค้นขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วให้มาสอนด้วย นี่ไฉนเวลาจะมาสอนต้อง เล็งญาณ เล็งญาณ เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมๆ เผยแผ่ธรรมไป ที่ไหนล่ะ? ไปที่ในหัวใจของสัตว์โลก

หัวใจของสัตว์โลกนะ นี่หัวใจของสัตว์โลก คุณิส่ิงที่เป็นพืชแต่ละชนิดมันก็ต้องมีความ สมดุลของมัน มีน้ำ มีแสงต่างๆ มันสังเคราะห์อาหารของมันได้ มันทำของมันเพื่อดำรงชีวิตของ มัน นั่นมันเป็นธรรมชาติ ความสมดุลของธรรมชาติ จิตใจของคนๆ เห็นไหม นี่เวลาเผยแผ่ธรรม สะสมไว้ในวัฒนธรรมประเพณี วัฒนธรรมของชาวพุทธ วัฒนธรรมของชาวพุทธ วัฒนธรรมมัน อยู่ที่ไหน? มันอยู่ที่ใจ ใจมันคิดสิ่งใดมันทำสิ่งใดออกมาจากวัฒนธรรมของใจดวงนั้นออกมา

ถ้าวัฒนธรรมใจมันมีกิเลส วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่มันก็ไม่เหมือนกัน การกระทำมาแล้ว เอ็งผิด ข้าถูก เอ็งถูก ข้าผิด มันก็มีความเห็นของมันแตกต่างกันไป เวลาพระของเราสังคายนา นี่ เวลาจารลงในใบลานแล้วพิมพ์มาเป็นพระไตรปิฎก นั่นมันก็เป็นกระดาษ สิ่งนั้นมันไม่มีชีวิต มันพูดสิ่งใดไม่ได้ เวลาคนไปศึกษามันศึกษาด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยากก็ตีความเอา นี่

พระไตรปิฎกก็ตีความแตกต่างกันไป ใครมีความเห็นอย่างไรก็ว่าสิ่งนั้นพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้
อย่างนั้น ถ้าสิ่งใดไม่พอใจบอกว่าไม่ใช่ อันนี้มันปนเข้ามา

นี่มันจะปนเข้ามา ไม่ปนเข้ามามันมีการสังคายนากันมา คูณเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว พระกัสสปะเป็นผู้เรียบเรียงพระไตรปิฎกเป็นครั้งแรก สังคายนารั้ง
ที่ ๕ ถึงได้พิมพ์มา นี่เวลาพระกัสสปะบอกเลขนะ เถรวาทๆ เรา พระอรหันต์ ๕๐๐ นี่ถ้าพระ
อรหันต์ ๕๐๐ มีมติเห็นอย่างนี้ สิ่งที่ว่ามันจะแก้ไขไม่แก้ไขไง ถ้าไม่แก้ไขนี่พระอรหันต์ ๕๐๐
แล้วเชื่อว่าเวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ที่ยึดมั่นถือมั่นที่ว่านี่มาจาก
พระอรหันต์ ๕๐๐ ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็บอกว่ามันเจือจางกันมา มันก็มีการขาดตกบกพร่องมา สิ่ง
นั้นมันไม่มีชีวิตใจ

แต่เวลาเราศึกษาธรรมๆ มานี้เป็นประเพณีวัฒนธรรม เห็นใหม่ มันก็เหมือนนี้ธรรมะเป็น
ธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติมันก็เปลี่ยนแปลง นี่ความรู้สึกนึกคิดเดี๋ยวก็ดี เดียวก็ร้าย เดียวก็
คิดได้ เดียวก็คิดไม่ได้ พอคิดขึ้นมา ถ้าศึกษามาเริ่มต้นขึ้นมามันก็ซาบซึ้ง พอซาบซึ้งมา พิจารณา
ไปๆ เอ๊ะ มันอาจจะขาดตกบกพร่อง นี่ธรรมชาติมันก็เปลี่ยนแปลง แต่เวลาเราปฏิบัติไป ธรรมะ
ที่เหนือธรรมชาติไป ธรรมะที่เหนือธรรมชาติ

เวลาผู้ที่ปฏิบัติไป สมาธิมันก็เป็นสมาธิ เวลาเกิดปัญญาขึ้นมา เกิดปัญญาขึ้นมา เกิดจิน
ตมยปัญญาขึ้นมา ปัญญาที่มันจินตนาการขึ้นมามันซาบซึ้งขนาดไหน? มันซาบซึ้งไปแล้ว มัน
ผ่านพ้นไปแล้วมันก็ยังสงสัย พอมันสงสัยขึ้นมาแล้วคิดอย่างไรขึ้นมามันก็ต้องไปทบทวนๆ แต่
เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เวลาจิตมันสงบเข้ามา นี่ทำความเข้าใจเข้ามา ทำความสงบของใจ
เพื่อ เพื่อไม่ให้มันตีโพยตีพาย เวลาตีโพยตีพาย ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าก็ศึกษามาแล้ว ปฏิบัติก็ปฏิบัติมาครบสูตรทุกอย่างหมดแล้ว ทำไมธรรมะมันไม่เกิด? ทำไม
ธรรมะไม่เกิด นี่มันตีโพยตีพายไปอย่างนั้น

เวลาเราทำความเข้าใจเข้ามาไม่ให้กิเลสมันจับใส่ ถ้ากิเลสมันจับใส่กิเลสมัน
สงบตัวลง เห็นใหม่ กิเลสมันสงบตัวลงใจถึงเป็นสมาธิได้ ถ้ากิเลสไม่สงบตัวลง นี่ความฟุ้งซ่าน
ความต่างๆ มันเกิดมาจากจิต ความคิดมันก็เกิดมาจากจิต ทุกอย่างเกิดมาพร้อมกัน เกิดมาพร้อม
กัน มันสงบระงับไม่ได้มันก็คิดออกไปโดยค้นหาความทะยานอยาก นี่โลกีย์ปัญญา ปัญญาที่เกิด
จากการศึกษา เกิดจากโลก เกิดจากกิเลส เกิดจากตัวตนของเรา

นี่ทำความเข้าใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบเข้ามา สิ่งนั้นมันเป็นความจริงขึ้นมา เห็นไหม
นี่วัฒนธรรมประเพณี เวลาเผยแพร่ธรรมๆ ในหัวใจของเรา เวลาพีชน้ำ พีชที่ลุ่ม พีชในที่กั้นคาน
มันเฉพาะชนิดของมัน มันชอบสภาวะแวดล้อมอย่างนั้นมันก็เจริญเติบโตของมัน จิตใจของคน
จิตใจของคนนะมันก็ทำบุญกุศลแตกต่างกันมา เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่ถ้าพีชน้ำมันก็อยู่ใน
ที่ลุ่ม เวลาพีชในที่ลุ่มมันก็ต้องการน้ำมาก พีชในที่ดอนมันต้องการน้ำน้อย

นี่ก็เหมือนกัน จิตใจของคนเวลาทำสมาธิ เวลาทำความเข้าใจเข้ามามันก็แตกต่าง
หลากหลายกัน ถ้าความสงบแตกต่างกันหลากหลายกัน ทำความสงบเข้ามาอย่าให้ความเห็นเข้ามา
มันตะแบงออกไป ถ้าสงบเข้ามาแล้วนี่สัมมาสมาธิ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อปฺปนาสมาธิ
ลงอปฺปนาสมาธิแล้วนี่แค่นั้นแหละ มันเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ เวลาเป็นอปฺปนาสมาธิแล้วมันจะเกิด
ปัญญาต่อไปอย่างไร ถ้าขณิกสมาธิสงบชั่วคราว แล้วมันก็คลายออกมา ถ้ามันทำต่อเนื่องเข้าไป
มันเป็นอุปจาระ อุปจาระมันออกรู้เข้าไป ออกรู้เข้าไปก็เป็นสัมมาสมาธิ

ศีล สมาธิ ปัญญา เพราะมีสมาธิมันออกรู้ เห็นไหม มันออกรู้มันใช้ปัญญาของมัน มัน
แยกแยะของมันไป มันก็เป็นธรรมจักร จักรมันเคลื่อน ถ้าจักรมันเคลื่อน นี่ธรรมจักรๆ มรรค
ญาณที่มันเกิดในใจ กระทำที่จากเราไปกราบไปไหว้กัน นี่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระ
พุทธก็องค์พระพุทธรูป พระธรรม พระธรรมก็พระไตรปิฎก พระสงฆ์ พระสงฆ์ก็ลูกชาวบ้าน

นี่สิ่งนี้เป็นสัญลักษณ์ เวลาเกิดความจริงขึ้นมาในใจของตัวเองไม่รู้ เวลาเกิดเป็นหิน เป็น
สิ่งที่เคารพบูชาข้างนอกก็กราบไหว้กันใหญ่เลย เวลาเกิดมาจากใจ เกิดมาจากใจ อ้าว เราเป็น
บุคคลธรรมดา เราเป็นมนุษย์ แล้วมันมีมรรคขึ้นมาได้อย่างไรล่ะ? อู๋ ตื่นตื่นไปหมด จับผิดจับ
ถูกอยู่อย่างนั้นแหละ แต่เพราะมีครูบาอาจารย์ เพราะครูบาอาจารย์ท่านสมนุกสมบันกันมา หลวง
ปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านสมนุกสมบันของท่านมา สมนุกสมบันเข้ามามันเป็นสังฆธรรม เวลาหลวง
ปู่มั่นท่านบอก “แกจิตมันแกैयाกนะ แกจิตมันแกैयाกนะ นี่ให้หมูกณะปฏิบัติมา ผู้เฒ่าจะแก๊วะ ผู้
เฒ่าจะแก๊วะ”

แกจิต คนที่จะแกจิตมันต้องมีความประสพการณ์ในจิตนั้นมานานถึงจะแกจิตได้ ถ้าคนไม่
มีประสพการณ์ของจิตมาเลยมันก็เป็นสัญชาตญาณทั้งนั้นแหละ มันเป็นการคาดหมาย บอกว่า
สิ่งนี้มันคืออะไรล่ะ? ก็เขาว่ามาอย่างนั้น เขาว่ามาอย่างนั้น พอเขาว่ามันก็จบแล้ว เพราะเขาว่ามัน
ไม่ต้องหาหลักฐานไง มันไม่มีที่มาที่ไปไง แต่ถ้าเป็นหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านบอกไม่ใช่ใคร

ว่า จิตมันว่า เวลาจิตมันหลง มันหลงไป มันลุ่มลูกคลุกคลานไป นี่จะเป็นจะตายมันลุ่มลูกคลุกคลานมาขนาดไหน เวลาทำความเข้าใจเข้ามา ทำความสงบมาแล้วออกพิจารณาไปมันยังไปไม่ได้เพราะเหตุใด เพราะมันติดในพุทธภูมิ

เวลามันลาพุทธภูมิมันลาพุทธภูมิอย่างไร? พอลาพุทธภูมิเสร็จแล้ว เวลาปฏิบัติไปปัญญา มันเกิด นี่เอ้อ ภาวนามยปัญญาต้องเป็นแบบนี้ พอเกิดปัญญาแล้วมันสำรอก มันคายของมันออก พอมันคายของมันออกนี่ความแตกต่างมันมีใจ ความแตกต่างว่าความเป็นสมาธิ คุณิเราทำสมาธิ จนลุ่มลูกคลุกคลานอยู่ นี่เดี๋ยวเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ พอมันมันคงขึ้นมา พอมันคงขึ้นมา นี่เห็นกาย เห็นกายแล้วก็คือๆ ด้านๆ อยู่อย่างนั้นแหละ เห็นกายขึ้นมาแล้วก็ปกติอย่างนั้นแหละ

เวลาลาพุทธภูมิแล้ว พอพิจารณากาย เห็นกาย นี่จักรมันเคลื่อน จักรมันเคลื่อนพิจารณา แล้วมันปล่อย มันสำรอก มันคาย ความแตกต่างทำไมรู้ว่าผิดละ? อย่างนี้ไม่ใช่ อย่างนี้ไม่ใช่ แต่เดิมที่ปฏิบัติมาอย่างนี้ไม่ใช่ อย่างนี้ไม่ใช่ ตัวเองเป็นพยานกับตัวเอง โอปนยิโก เรียกร่องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม นี่มันเป็นเองแล้วมันก็สงสัยเอง พอมันเป็นเอง มันสงสัยเอง อย่างนี้ก็ไม่ใช่ อย่างนี้ก็ไม่ใช่ ไม่ใช่ก็ตัดแปลงมา แก้ไขมาๆ จนถึงที่สุดเวลามันใช่ เออ อย่างนี้ใช่ อย่างนี้ใช่ ใช่ เพราะอะไร? ความผิดพลาด ความลุ่มลูกคลุกคลานมันก็ได้ไปสัมผัสมา

สิ่งที่เป็นสัมมาสมาธิที่มันเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อมก็ได้สัมผัสมา อ้าว เจริญเป็น อย่างนี้ เสื่อมเป็นอย่างนี้ เวลามันมันคงแล้ว ออกพิจารณาไปแล้ว พิจารณาไม่ได้เพราะอะไร? เพราะอำนาจาสนาของคนมันแตกต่างกันไป เห็นไหม ลาพุทธภูมิแล้ว มันพิจารณาไปแล้วมัน สำรอก มันคายออก ความแตกต่างมันมี เหตุและผลรวมลงเป็นธรรม แล้วเหตุและผลแต่ละขั้น เป็นตอน เหตุและผลที่ถล่นพิจารณามาเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา จนถึงที่สุดถ้ามันเป็นความจริง เห็นไหม

“นี่การแก้จิตมันแก้ยากนะ ผู้เฒ่าจะแก้วะ ผู้เฒ่าจะแก้วะ” ผู้เฒ่าจะแก้เพราะผู้เฒ่ามี ประสบการณ์ ผู้เฒ่ามีความจริงในใจใจ มันไม่ใช่เขาว่าๆ เขาก็จบใจ เพราะเขาว่าไม่ใช่เราว่า ไม่ใช่เราว่า ไม่ใช่ความสุขความทุกข์ของเรา เป็นของเขาหมดเลย เขาว่า ศึกษาเขาว่าทั้งนั้นแหละ เพราะไม่มีปัจจัยตั้ง ไม่มีสันทิฏฐิโก ไม่มีความจริงในใจ ถ้ามีความจริง ก็เราว่า จิตดวงนี้ มันว่า จิตดวงหนึ่ง จากจิตดวงหนึ่งสู่จิตดวงหนึ่ง จิตดวงหนึ่งคือจิตที่สัมมา ประพฤติปฏิบัติมา จนถึงสิ้นสุดแห่งทุกข์แล้ว จิตดวงนั้นจะเป็นครูบาอาจารย์ เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของเราจะคอยชัก

นำเรา คอยบอกเราว่าอะไรมันแหลบออก อะไรมันจริง อะไรมันไม่จริง ถ้ามันไม่จริงขึ้นมา มันจะล้มลุกคลุกคลานอย่างนั้น

ล้มลุกคลุกคลาน ถ้าเราล้มลุกคลุกคลาน เราเริ่มปฏิบัติใหม่ ล้มลุกคลุกคลานก็ต้องสู้ สู้เพื่ออะไร? สู้เพื่อความเข้มแข็งใจ คุณิเวลาเราเสียสละ เราจะทำงานของเรา ทำไมต้องทำ? ทำไมต้องทำ? ก็ทำเพื่อมันนี่แหละ เพราะอะไร? เพราะคนที่ทำ คุณิลูกของเรา เราจูงมันมาทำ จูงมือมันมา บอกมันมา บอกทำอย่างนี้ ประโยชน์อย่างนี้ แล้วถ้ามันได้ประโยชน์ มันเห็นประโยชน์ของมันนะ มันทำของมันเอง พอมันทำของมันเองมันเกิดจากอะไร? มันเกิดจากเจตนา ถ้าจิตใจมันไม่คิดจะทำ อย่างไรมันก็ไม่ทำ

คุณิของของเรากองอยู่ ถ้าเราไม่เอาไปมันก็กองอยู่ นี้ของมัน ไปได้ที่ไหน ต้องคนเอามันไป แล้วคนถ้าไม่มีความคิดจะทำอย่างไร? ไม่คิดยกมือ มือนี้ยกไม่ได้ ไม่คิดว่าหยิบไปให้มันก็ให้ไม่ได้ ถ้ามันคิดมันทำนั่นแหละมันทำด้วยใจของมัน นี่เสียสละสิ่งที่เป็นวัตถุ แต่มันได้มาสิ่งที่เป็นเจตนา เป็นบุญกุศลในใจอันนั้น แต่อันนั้นก็ป็นใจสาธารณะ ใจนั้นก็ประเสริฐขึ้นมา ใจนั้นก็ไม่มีใครเอาเปรียบใคร ไม่เอาเปรียบใครคือไม่เอาเปรียบตัวมันเองไง

ทุกอย่างกว่าเข้ามาเป็นของมัน แต่ไม่ได้ใช้ไม่ได้สอย สิ่งที่ใช้สอยใช้สอยเฉพาะอยู่เฉพาะกินเท่านั้น กว่าเข้ามาเป็นของมันหมดเลย แล้วไม่ได้ใช้ไม่ได้สอย แล้วมันบอกเป็นของมันได้อย่างไร? แต่ถ้าเสียสละออกไปจิตใจมันขึ้นบาน ทิพย์สมบัติมันจะรู้ของมัน ทิพย์สมบัตินะ สิ่งที่เป็นทิพย์สมบัติมันไปไหนมีแต่ความอบอุ่น นี่คนดี ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว แต่ดีของใครล่ะ? เราไปดีทางโลก ใจดีทางโลก ดีในโลกธรรม ๘ สรรเสริญ เยินยอ เราไปเอาความดีอย่างนั้น

ความดีอย่างนั้นเด็กมันก็พูดได้ ความดีอย่างนั้นสังคมเขาปั้นแต่งได้ ความดีอย่างนั้นมันจะจริงไปไหน? แต่ความดีในใจของเรามันองอาจกล้าหาญกับใจ ใจมันเป็นของมัน มันจะลุยไฟที่ไหนก็ได้ มันจะไปไหนก็ได้เพราะใจมันจริง ถ้าใจนี้ ความดีอย่างนี้ใครต้องการันตีกับเรา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงให้เป็นสันติภูมิโก รู้จำเพาะตนในใจนั้น แต่รู้จำเพาะตนไม่ใช่รู้แบบเขาว่าๆ รู้เขาว่าไม่จบนะ แต่ถ้ารู้ว่าเราว่า เรียกร่องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม พิสูจน์ตรวจสอบจากใจดวงนี้ ใจดวงนี้พิสูจน์ตรวจสอบกันได้

นี่ถ้าพิสูจน์ตรวจสอบกันได้ นี่ใจไม่มีใครว่า ใจดวงนี้มันว่า แล้วว่าแล้วนี่ว่าอยู่กลางหัวใจ มันควักออกมาให้ใครดูไม่ได้ แต่มันรู้จริงของมันมันถึงชำระล้างกิเลส มันถึงทำลายความลึกลับ สงสัยในใจได้ ถ้ามันยังมีสิ่งใดอยู่มันสงสัย มันลุ่มมันคล้ำของมัน ถ้าจริงแล้วนะมันลุ่มคล้ำมาจากไหน? มันขาด ดั่งแขนขาดนะ กิเลสขาดดั่งแขนขาด ดั่งแขนขาดมันขาดออกไปจากใจ สมุจเฉทปหานขนาดนั้น นี่ธรรมของเราใจ

นี่พูดถึงว่าในเมื่อธรรมเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติสมควรแล้วมันก็จะแปรสภาพของมันไป แต่ถ้ามันสมุจเฉทปหานแล้ว อรูปธรรมเหนือธรรมชาติ ธรรมชาติจะพัดธรรมชาตุนี่ไปไม่ได้ ธรรมชาติจะพัดธรรมชาตุนี่ไปไม่ได้ ชาตุนี่ ธรรมชาติที่รู้ กับธรรมชาติที่เป็นธรรม ธรรมชาติที่รู้ จิตนี้เป็นธรรมชาติที่รู้ มันจะรู้ตลอดไป สสารที่รู้ สันตติเกิดดับต่อเนื่อง ธรรมชาติที่รู้ เห็นไหม เวลาเกิด นี่ถ้าธรรมชาติที่รู้เกิดสังขารมันเป็นธรรมชาตุนี่ ไม่ใช่ชาตุนี่ ชาตุนี่ ธรรม สิ่งนี้เป็นอรูปธรรม เราปฏิบัติของเราเพื่อประโยชน์กับเรา เกิดมาเป็นชาวพุทธ เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา แล้วเราจะมีสิ่งใดเป็นสมบัติติดหัวใจเราไป เอวัง